

Рекомендовано Міністерством освіти і науки України
(лист № 1.4/18-Г-1419 від 28 грудня 2006 року)

Рецензенти:

- Ю. М. Толика** — доктор юридичних наук,
професор, академік АПрН України;
В. П. Колісник — доктор юридичних наук, професор;
Ю. М. Коломієць — кандидат юридичних наук, доцент

Упорядники:

- В. О. Ріяка** — кандидат юридичних наук, доцент;
К. О. Закоморна — кандидат юридичних наук, доцент

Конституційне законодавство зарубіжних країн: Хрестоматія: Навч. посіб. / Упоряд. В. О. Ріяка, К. О. Закоморна. — К.: Юрінком Інтер, 2007. — 384 с. — Бібліогр.: с. 382. — Укр., рос.

ISBN 978-966-667-246-2

Навчальний посібник містить тексти конституцій США, Франції, Італії та витяги з конституцій і законодавчих актів ряду держав Європи, Азії та Америки. Хрестоматію складено відповідно до програми навчального курсу конституційного (державного) права зарубіжних країн, що дасть можливість читачам дослідити різноманітні концепції конституційного права через ознайомлення з конституційними та іншими законодавчими актами окремих зарубіжних держав. Тексти наведено російською і українською мовами.

Для студентів, аспірантів і викладачів юридичних вузів і факультетів, науковців і всіх тих, хто цікавиться даною тематикою.

ББК 67.300я73

- © Упорядкування В. О. Ріяка,
К. О. Закоморна, 2007
© Юрінком Інтер, 2007

ISBN 978-966-667-246-2

Вступ	7
Розділ 1. КОНСТИТУЦІЇ ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН	9
Конституція Соединенных Штатов Америки	9
Статьи в дополнение и изменение Конституции Соединенных Штатов Америки, предложенные Конгрессом и ратифицированные законодательными собраниями отдельных штатов согласно пятой статье первоначальной Конституции	21
Конституция Французской Республики	30
Преамбула Конституции	56
Декларация прав человека и гражданина	58
Конституция Итальянской Республики	60
Розділ 2. КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВИЙ СТАТУС ЛЮДИНИ ТА ГРОМАДЯНИНА У ЗАРУБІЖНИХ КРАЇНАХ	94
Конституция Мальты (Республики Мальты) (<i>извлечения</i>)	94
Конституция Королевства Испания (<i>извлечения</i>)	97
Конституция Азербайджанской Республики (<i>извлечения</i>)	105
Загальна декларація прав людини (<i>витяги</i>)	118
Міжнародний Пакт про громадянські та політичні права (<i>витяги</i>)	122
Європейська Конвенція про захист прав і основних свобод людини (<i>витяги</i>)	127
Протокол № 6 до Європейської Конвенції про захист прав і основних свобод людини (<i>витяги</i>)	132
Розділ 3. КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВІ ОСНОВИ СУСПІЛЬНОГО ЛАДУ	133
Конституція Південно-Африканської Республіки (<i>витяги</i>)	133
Конституція Литовської Республіки (<i>витяги</i>)	135
Конституція Узбекистану (<i>витяги</i>)	136
Конституція Угорської Республіки (<i>витяги</i>)	137
Федеральна Конституція Швейцарської Конфедерації (<i>витяги</i>)	140
Конституція Королевства Испания (<i>извлечения</i>)	142
Конституция Федеративной Республики Бразилия (<i>извлечения</i>)	145

Закон о регулировании лоббизма (извлечения)	147
Основы конституційного права США (витяги)	149
Розділ 4. ФОРМА ЗАРУБІЖНИХ ДЕРЖАВ	151
Конституция Массачусетса (извлечения)	151
Конституція Республіки Македонія (витяги)	154
Конституция Федеративной Республики Бразилия (извлечения)	158
Конституция Российской Федерации (извлечения)	161
Конституція Республіки Болгарія (витяги)	167
Федеральна Конституція Швейцарської Конфедерації (витяги)	170
Конституция Федеративной Республики Бразилия (извлечения)	173
Конституция Российской Федерации (извлечения)	175
Об общих принципах организации законодательных (представительных) и исполнительных органов государственной власти субъектов Российской Федерации (извлечения)	182
Акт о Северной Ирландии 2000 года (извлечения)	184
Конституция Королевства Испания (извлечения)	188
Розділ 5. ВИБОРИ І РЕФЕРЕНДУМ	198
Основной Закон Федеративной Республики Германия (извлечения)	198
Конституция Республики Беларусь (извлечения)	199
Закон Республіки Хорватія «Про вибори представників місцевих органів самоврядування та адміністрації» (витяги)	200
Закон Угорської Республіки «Про вибори членів парламенту» (витяги)	213
Закон Республіки Литва «Про вибори Президента» (витяги)	221
Декларация о критериях свободных и справедливых выборов (извлечения)	230
Розділ 6. ГЛАВА ДЕРЖАВИ	236
Конституция Иордании (извлечения)	236
Конституция Королевства Испания (извлечения)	237
Конституция Японии (извлечения)	240
Конституция Азербайджанской Республики (извлечения)	242
Конституція Естонської Республіки (витяги)	248
Основной закон Федеративной Республики Германия (извлечения)	252
Конституция Республики Польша (извлечения)	254
Конституция Китайской Народной Республики (извлечения)	256
Конституция Княжества Андорра (извлечения)	258

Закон о преемственности должности Президента США (извлечения)	260
План реорганизации № 1 «Исполнительный аппарат Президента США» (извлечения)	262
Послание Президента Конгрессу Соединенных Штатов	263
Конституционный акт Канады 1867 г. (извлечения)	265
Конституция Аргентинской Нации (извлечения)	266
Розділ 7. ПАРЛАМЕНТ У ЗАРУБІЖНИХ КРАЇНАХ	273
Конституция Греции (извлечения)	273
Конституція Республіки Хорватія (витяги)	282
Конституция Австрийской Республики (извлечения)	287
Конституционные акты Великобритании (извлечения из законодательных актов)	295
Акт о Палате лордов 1999 г. (извлечения)	295
Акт о Палате общин (управление делами) 1978 г. (извлечения)	297
Конституция Индии (извлечения)	298
Регламент Парламента Финляндии (извлечения)	305
Розділ 8. КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВИЙ СТАТУС УРЯДУ	311
Конституция Королевства Дания (извлечения)	311
Федеральна Конституція Швейцарської Конфедерації (витяги)	313
Конституція Республіки Молдова (витяги)	316
Конституция Румынии (извлечения)	318
Общие положения о правительственных органах (извлечения)	322
Форма правления Швеции (извлечения)	323
Розділ 9. КОНСТИТУЦІЙНИЙ КОНТРОЛЬ	326
Конституция Республики Польша (извлечения)	326
Конституция Федеративной Республики Бразилия (извлечения)	328
Конституция Японии (извлечения)	329
Конституция Итальянской Республики (извлечения)	330
Основной Закон Федеративной Республики Германия (извлечение)	331
Закон о Федеральном конституционном суде (извлечения)	333
Конституция Грузии (извлечения)	342
Конституция Республики Казахстан (извлечения)	345
Конституция Российской Федерации (извлечения)	347
Конституция Ирландии (извлечения)	350

Розділ 10. МІСЦЕВЕ УПРАВЛІННЯ В ЗАРУБІЖНИХ КРАЇНАХ	352
Конституція Республіки Болгарія (<i>витяг</i>)	352
Конституція Греції (<i>извлечення</i>)	354
Конституція Угорської Республіки (<i>витяги</i>)	357
Конституція Республіки Словенія (<i>витяги</i>)	359
Конституція Федеративної Республіки Бразилія (<i>извлечення</i>)	361
Акт о местном управлении 1999 г. (Великобритания) (<i>извлечення</i>)	363
Конституція штата Іллінойс (США) (<i>извлечення</i>)	370
Об общих принципах организации местного самоуправления в Российской Федерации (<i>извлечення</i>)	372
О местном самоуправлении в Челябинской области (<i>извлечення</i>)	376
Європейська Хартія про місцеве самоврядування (<i>витяги</i>)	377
Список літератури	382

ВСТУП

На сучасному етапі дисципліна «Конституційне (державне) право зарубіжних країн» є базовим і обов'язковим навчальним курсом у всіх вищих юридичних закладах України. Конституційне (державне) право зарубіжних країн — це ключова галузь публічного права, основне призначення якої полягає у сприянні становленню українського громадянського суспільства та формуванню правової культури населення. Окрім цього, актуальною є і проблема адаптації українського законодавства до права держав Європейського Союзу. У зв'язку з цим у країні зростає інтерес до дослідження державно-правових інституцій європейських та інших зарубіжних країн.

Разом із тим у більшості українських юридичних закладів при вивченні дисципліни «Конституційне (державне) право зарубіжних країн» практикуються навчальні методика, спрямовані лише на ознайомлення зі змістом підручників і навчальних посібників за даною навчальною дисципліною. Це, звісно, зумовлено невеликим обсягом аудиторних годин, що не дозволяє провести фундаментальний порівняльно-правовий аналіз окремих тем даного курсу.

Тому, на наш погляд, виникла необхідність застосовувати нові форми викладання зазначеної навчальної дисципліни. Зокрема, підготовлений нами навчальний посібник дасть можливість викладачам всебічно висвітлювати окремі теми навчальної дисципліни. Використання студентами різних форм навчання посібника «Конституційне законодавство зарубіжних країн. Хрестоматія» допоможе їм глибоко дослідити різноманітні концепції конституційного (державного) права, вивчити конституційні та законодавчі норми окремих країн.

Більше того, даний навчальний посібник, безумовно, сприятиме закріпленню студентами теоретичних знань, а також забезпечить ефективний процес отримання ними навиків самостійної роботи з навчально-методичною, монографічною літературою та з нормативною базою країн Європейського Союзу та інших зарубіжних держав.

У зв'язку з тим, що навчальний посібник «Конституційне законодавство зарубіжних країн. Хрестоматія» є першою роботою такого роду в Україні, тому до його змісту увійшли лише основні теми загальної частини навчального курсу «Конституційне (державне) право зарубіжних країн». Надалі, з урахуванням набутого досвіду, посібник може бути суттєво вдосконалений та доопрацьований.

Книга містить такі значні теми навчального курсу: «Конституції зарубіжних країн», «Конституційно-правовий статус людини та громадянина у зарубіжних країнах», «Конституційно-правові основи